

Aan Provinciale Staten
Statencommissie Wonen, Maatschappij en Cultuur

Datum : 8 mei 2012
Uw kenmerk : 2012WMC38
Ons kenmerk : 80AED355
Contactpersoon : Lisa Wouters
E-mail : Lisa.wouters
@provincie-utrecht.nl
Doorkiesnr. : 3434
Bijlage(n) : 2x

Onderwerp: Landelijke Limesamenwerking

Voorgestelde behandeling: ter kennisname

Geachte dames en heren,

Inleiding

Aanleiding

Eind 2010 hebben de provincies Utrecht, Gelderland en Zuid-Holland samenwerkingsafspraken gemaakt over de Limes, de noordgrens van het Romeinse Rijk. In april 2011 is de Limes, op aandragen van de drie provincies, op de Voorlopige Lijst Werelderfgoed geplaatst.

In februari 2012 heeft de staatssecretaris van OCW in een brief aan zijn Duitse collega's voorgesteld samen met Nederland te werken aan de nominatie van dit gezamenlijke erfgoed.

Met deze statenbrief willen wij u, mede tegen de achtergrond van een mogelijke voordracht van de Limes als UNESCO Werelderfgoed, informeren over de samenwerking tussen de drie provincies.

Voorgeschiedenis

Enkele jaren geleden hebben overheden, onder aanvoering van OCW en verenigd in de Romeinse Limesalliantie (RLA), een gezamenlijke ambitie geformuleerd om de Limes te behouden en te ontwikkelen. Een aantal jaren is samengewerkt in het projectbureau Limes, met belangrijke financiële steun van OCW. In 2009 heeft OCW aangegeven dat zij dit als een tijdelijke impuls zagen en dat zij het voortouw voor een eventueel vervolg wilden neerleggen bij de provincies. Daarop is het projectbureau beëindigd en de Limesstichting ontbonden.

Vanuit de constatering dat mede dankzij het projectbureau Limes de aandacht voor de Limes is toegenomen, hebben de provincies Utrecht, Gelderland en Zuid-Holland in 2010 een voorstel ontwikkeld voor een vervolg, zij het in een afgeslankte vorm.

Dit voorstel is overeenkomstig besloten op een bestuurlijk overleg tussen de drie provincies en OCW op 14 oktober 2010.

Wij hebben het besluit op 18 januari 2011 geformaliseerd.

Essentie / samenvatting:

De noordgrens van het Romeinse Rijk, de Limes, is de grootste lineaire archeologische structuur in Europa, lopend van Engeland tot aan de Zwarte Zee. In Nederland beslaat de Limes grofweg de zone Arnhem-Wijk bij Duurstede-Utrecht-Katwijk; de restanten van dit Romeinse verleden bestaan onder andere uit forten, schepen, wegen en burgerlijke nederzettingen langs de rivier de Rijn.

Sinds 2010 is er een samenwerkingsverband tussen de provincies Utrecht, Gelderland en Zuid-Holland en het rijk. Deze samenwerking is aangegaan voor een periode van vier jaar en richt zich op behoud, beheer, kennisontwikkeling en bevordering van de publieksontsluiting van de Romeinse Limes. In de bijgevoegde overeenkomst zijn deze als concrete 'sporen' van samenwerking tussen de overheden benoemd.

Voor de uitvoering van de samenwerkingsafspraken hebben de provincies in 2011 gezamenlijk één coördinator aangesteld. Deze is bij de provincie Utrecht gehuisvest. Het streven is om publieksgerichte aspecten, zoals een Limesnieuwsbrief en website, uiteindelijk onder te brengen bij het 'veld' om zo maatschappelijk 'eigenaarschap' te creëren. Het streven is om publieksgerichte aspecten, zoals een Limesnieuwsbrief en website, uiteindelijk onder te brengen bij het 'veld' om zo maatschappelijk 'eigenaarschap' te creëren.

Een belangrijk dossier van de Landelijke Limessamenwerking is de nominatie van de Limes voor de UNESCO Werelderfgoedlijst. De Commissie Herziening voorlopige lijst Werelderfgoed, onder voorzitterschap van mevrouw Leemhuis-Stout, adviseerde in 2010 positief over het voorstel van de drie provincies om de Limes op de Voorlopige Lijst van het werelderfgoed te plaatsen. De staatssecretaris van OCW heeft in april 2011 dit advies opgevolgd. Daarmee heeft de Limes een plek verworven op de lijst erfgoederen die in aanmerking komen om vanuit Nederland te worden voorgedragen voor plaatsing op de UNESCO-Werelderfgoedlijst. Nominatie van de Nederlandse Limes is vanuit internationaal perspectief een logische stap: delen van de Limes in naburige landen zijn al aangewezen als UNESCO Werelderfgoed. Nederland wil samen met Duitsland het Nedergermaanse deel van de Limes voordragen. Hiertoe heeft de staatssecretaris van OCW in februari 2012 aan zijn Duitse collega's een brief gestuurd waarin hij voorstelt de nominatie van dit gezamenlijke erfgoed samen op te pakken (zie bijlage). Vanuit de Limessamenwerking wordt dit jaar gewerkt aan een Plan van Aanpak voor de nominatie van de Limes. Dit zal aan PS worden voorgelegd.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

- De Limes wordt in het Nederlandse landschap voor een breed publiek (verder) zichtbaar en beleefbaar gemaakt, met name door lokale initiatieven;
- De Nederlandse Limes wordt op transparante wijze en zo eenduidig mogelijk planologisch beschermd;
- Kennis over de Nederlandse Limes en het Romeins verleden van Nederland wordt verdiept, gebundeld en beschikbaar gesteld;
- Er is een basis van waaruit een eventuele nominatie van (onderdelen van) de Limes voor plaatsing op de UNESCO Werelderfgoedlijst kan worden voorbereid;
- Europese samenwerking is tot stand gekomen en Europese middelen zijn geworven voor de Limes.

Financiële consequenties

Er worden geen financiële kwesties voorgelegd. Voor de financiering van de eerste twee jaar (310.000 EUR) is budget benut dat na het opheffen van de RLA naar de verschillende partijen is teruggevloeid. Het Rijk draagt het merendeel van de kosten voor de jaren 2011 en 2012: 205.000 EUR tegenover een bijdrage van 35.000 EUR door elk van de drie provincies. Vóór eind 2012 vindt verdere besluitvorming plaats over een vervolg in 2013 en 2014. De verwachting is dat een eventuele Utrechtse bijdrage voor 2013 en 2014 gedekt kan worden vanuit bestaande budgetten voor Erfgoed.

Vervolgprocedure/voortgang

De beleidsinzet is nog gebaseerd op de oude Cultuurnota 2009-2012. Het beleid met betrekking tot de Limes wordt geactualiseerd in de nieuwe Cultuurnota; deze wordt binnenkort ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd.

Concreet voorliggende vraag aan statencommissie / Provinciale Staten

1. Kennisnemen van de bestuurlijke afspraken tussen provincies en rijk zoals verwoord in bijgevoegde notitie (Samenwerkingsovereenkomst Limes 2011-2014).
2. Kennisnemen van het verzoek van de staatssecretaris van OCW aan Duitsland om samen met Nederland de UNESCO nominatie van de Limes op te pakken.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,
De voorzitter, R.C. Robbertsen
De secretaris, H. Goedhart